

a procesu volby a utváření životního stylu. Tato autorka totiž přichází s pojetím zcela odlišným od pojetí založených na strukturálních bariérách a genderových nerovnostech, která v současné době v rámci odborné sociologické veřejnosti převažují. Současné poznatky a dostupná data však nasvědčují spíše tomu, že genderové nerovnosti a diskriminace na trhu práce přetrvávají ve všech vyspělých západních společnostech, a jako vhodnější přístup se tedy jeví vycházet při vysvětlování příčin nerovností na trhu práce spíše z argumentace založené na koexistenci vlivu životních preferencí a strukturálních omezení.

C. Hakim ve své práci nicméně přichází s několika velice podnětnými nápady a návrhy pro výzkum i sociálně-politickou praxi. Autorka varuje před vytvářením představy „prů-

měrné“ ženy a „průměrného“ muže a doporučuje zaměřit se na jednotlivé skupiny lidí, zabývat se podrobně jejich preferencemi a hodnotami a pečlivě rozlišovat různé typy. V souvislosti s tím také upozorňuje na nutnost diferencovaného přístupu k různým sociálním skupinám v rámci uplatňování sociálních politik státu.

Literatura

- Crompton, R., Harris, F. 1998. „Explaining women's employment patterns: orientations to work revised“. *British Journal of Sociology*, Vol. 49, No. 1, pp. 118–40.
Hakim, C. 2000. *Work-Lifestyle Choices in the 21st Century – Preference Theory*. New York: Oxford University Press.

ŽENY V BOJI ZA MÍROVÉ IDEÁLY / Zoe Geiger

UTE SCHEUB. 2005. *MÍROTVORKYNĚ. JEDENÁCT PORTRÉTŮ ŽEN Z CELOSVĚTOVÉHO MÍROVÉHO HNUTÍ*. PRAHA: PROFEM, O. P. S.

Knihu *Mírotvorkyně* německé novinářky Ute Scheub lze vnímat jako reakci na neustále rostoucí světové zbrojení a militarizaci mezinárodních vztahů. Autorka si ale zvolila neotřelý přístup k těmto současným palčivým problémům. Otázky řešení sporů válečnou cestou, jednostranného uplatňování ekonomické a politické moci silnějších států nad slabšími a falešného ospravedlňování válek humánními účely šíření svobody a demokracie probírá na pozadí jedenácti portrétů významných ženských osobností, které se různým způsobem zasazují za udržení či obnovení míru. V obecnější rovině tudíž není ani tak důležité, že je tato kniha zaměřena výhradně na ženy, autorka se snaží poukázat především na nutnost nového přístupu k řešení současných konfliktů, ať již motivovaných etnickými, náboženskými či kulturními rozdíly, politickými nebo ekonomickými zájmy. Ve sku-

tečnosti se všechny tyto motivy překrývají a vedou k jedinému výsledku, kterým je utrpení a traumatizace civilního obyvatelstva.

Ve druhé rovině má ale zaměření se na ženy svůj význam. Ženy jsou zde představeny jako aktivní aktérky a spolutvorkyně občanské společnosti a zároveň je jejich prostřednictvím poukázáno na rozsah sexuálního násilí a dopad válečných konfliktů na ženy. Jak autorka upozorňuje v doslovu, ženy jsou hlavní postiženou skupinou moderních válek. Masová znásilňování jsou stále používána jako jedna z nejefektivnějších válečných strategií, která rozkládá „nepřítele“ zevnitř. Ekonomická situace navíc ženy v řadě případů odsuzuje k větší zranitelnosti a závislosti na libovůli mužů – z jejich vlastní či „nepřátelské“ strany. Nejde tedy o esencialistické přesvědčení, že ženy jsou bytostmi míru-

ROVNOST NESTAČÍ – ZPRÁVA Z EVROPSKÉ KONFERENCE O ROVNÝCH PŘÍLEŽITOSTECH „EQUAL IS NOT ENOUGH“ / Marta Vohlídalová

Vlámské Antverpy nejsou jen krásným a starobylým městem plným historických památek a zajímavostí a rodištěm slavného malíře Petra Paula Rubense, ale patří k významným výzkumným a univerzitním centrům Belgie. Ve dnech 13. až 15. září 2006 hostilo toto město evropskou konferenci o rovných příležitostech s názvem „Rovnost nestačí“. Konference byla pořádána výzkumným centrem The Policy Research Center on Equal Opportunities, které sdružuje vědecké pracovníky a studenty Univerzity v Antverpách a Univerzity v Hasseltu. Ačkoliv šlo o mezinárodní konferenci, mezi účastníky konference výrazně převládala vlámsko-holandská většina. Vedle množství studentů a studentek a výzkumníků a výzkumnic z méně známých evropských univerzit a výzkumných pracovišť nechyběli na konferenci ani odborníci a odbornice z významných univerzit a vysokých škol, např. z London School of Economics nebo Harvardu či Oxfordu. Celou konferencí se, jak už sám název napovídá, prolínala otázka rovných příležitostí, přičemž zdaleka největší důraz byl v příspěvcích kladen na aspekty etnicity a rasy a dále na genderovou rovnost.

Konference byla slavnostně zahájena v podvečer 13. září v historických prostorách antverpské radnice, přičemž mezi jinými zde účastníky přijal i Patrick Jassens, starosta Antverp. Po uvítání následovaly první plenární přednášky. Prof. dr. Philippe Van Parijs z Harvardské univerzity a Katolické univerzity v Lovani ve svém příspěvku „Equal opportunities: too much or not enough“ hodnotil současné teoretické koncepty spravedlnosti. Po tomto příspěvku spadajícím spíše do oblasti sociální filozofie a politických věd následoval další velice zajímavý příspěvek vlámské ministryně pro rovné příležitosti Kathleen Van Brempt. Ta ve svém vystoupení při-

milovnějšími než muži, jejich postavení ve společnosti je nicméně do značné míry předurčuje k jinému vnímání mocenských konfliktů. Ženy jsou vylučovány z politických jednání a rozhodování, což je však zcela nelimituje a v některých ohledech je jejich nižší společenský status dokonce zvýhodňuje ve vytváření opozičních skupin, které navrhuje alternativní řešení a interpretace. Ute Scheub představuje řadu příkladů, kdy se ženám podařilo organizovat se napříč znesvářenými skupinami – ať již to byly *Ženy v černém*, které sdružovaly ženy napříč vykonstruovaným izraelsko-palestinským nepřátelstvím, spolek *Jihoevropské kulturní centrum*, který v Berlíně založila Bosiljka Schedlich pro oběti války v bývalé Jugoslávii ze všech znesvářených skupin živených nacionalistickou ideologií, workshopy a terapeutické skupiny pořádané Bonny Dikongue pro smíření Tutsiů a Hutuů a překonání traumatu z genocidy ve Rwandě. Ute Scheub ve své knize tedy předkládá na příkladech civilního hrdinství konkrétních žen obraz žen jako aktivních účastnic života společnosti a vyzdvihuje jejich zásadní úlohu pro rozvoj občanské společnosti, roli, která se neomezuje pouze na prostor domácnosti a zajištění společenské reprodukce.

Portréty jedenácti vybraných žen čtenáře a čtenářky seznámí se situací v některých ze současných konfliktních oblastí světa, mimo jiné je zde z obou stran představen izraelsko-palestinský konflikt, poválečné klima v bývalé Jugoslávii, Rwandě, konflikty v Kolumbii, Indii, Afghánistánu či Iráku. V současnosti stále žhavý izraelsko-palestinský konflikt představuje Ute Scheub na portrétu palestinské profesorky Sumayay Farhat-Naser, která iniciovala dialog mezi izraelskými a palestinskými ženami, a její kolegyně z Izraele, aktivistky a spoluzakladatelky *Žen v černém* Gily Svirsky. Obě ženy zdůrazňují zejména to, že palestinský a izraelský teror nelze interpretovat bez vzájemných souvislostí, okupační teror a sebevražedné atentáty jsou si vzájemně příčinou a důsledkem. Z obou výpovědí vyplývá také utrpení žen na obou stranách, neboť nahromaděnou frustraci a zku-

šenost s násilím muži na obou stranách ventilují na svých ženách a dětech ve formě domácího násilí. Sumaya Farhat-Naser a Gila Svirsky spolu vedly kampaň „Sdílet Jeruzalém – dvě hlavní města pro dva státy“ a společně se angažovaly v izraelsko-palestinském dialogu, který začal mezi Izraelkami a Palestinkami již v roce 1988 a v roce 1989 byla podepsána doba mírové smlouvy. Sumaya Farhat-Naser zdůrazňuje, že jim tyto aktivity a protesty byly umožněny zejména díky jejich nižšímu společenskému statusu a nestálému znevažování ženských aktivit ze strany mužů. Toho využily i *Ženy v černém*, z jejichž aktivity se nicméně přes počáteční pohrdání posléze vyvinulo celosvětové hnutí a ženy zahalené do barvy smutku demonstrovaly v Itálii, Španělsku, Německu, Anglii, Indii, Ázerbajdžánu, Kolumbii, USA, Kanadě, Austrálii a Srbsku (s. 21). Proč jsou ženy svolnější k vzájemnému dialogu? Odpověď Gily i Sumayay je jasná, protože jsou to ony, kdo na svých bedrech nesou každodenní tíhu válečného stavu mezi oběma národy. Jejich mírové aktivity tak mohou být přinejmenším nadějí na budoucí mírové uspořádání v oblasti.

Jako další Ute Scheub představuje již zmíněnou Bosiljku Schedlich, která v Berlíně a Bosně vedla několik projektů pro traumatizované oběti války v bývalé Jugoslávii, a Bonny Dikongue z Kamerunu, která organizuje workshopy pro traumatizované oběti genocidy ve Rwandě. Ute Scheub pokračuje medailonkem Elizabeth Odio Benito, bývalé viceprezidentky a ministryně spravedlnosti Kostariky, viceprezidentky Mezinárodního trestního soudu v Haagu a bývalé soudkyně Tribunálu OSN pro bývalou Jugoslávii. Mezinárodní trestní soud byl ustaven v roce 2002 a do jeho řad bylo v roce 2003 jmenováno sedm žen z celkového počtu 18 soudců a soudkyň, což byl nejlepší výsledek ze všech mezinárodních soudů, o který se významně zasloužilo mezinárodní společenství feministických právniček *Women's Caucus for Gender Justice*. Elizabeth Odio Benito ale nepodléhá zjednodušující představě o ženách jako mírumilovnějších bytostech, které do rozhodovacích struktur přinesou

blížila návštěvníkům z ostatních evropských zemí situaci rovných příležitostí v Belgii, zhodnotila práci svého resortu a upozornila na úspěchy i neúspěchy tohoto ministerstva. Belgie patří v mnoha sociálních aspektech k velice pokrokovým zemím. Spolu se Švédskem je jednou z mála zemí v Evropě (a na světě), která umožňuje homosexuálním párům adoptovat děti. Pojem gender mainstreaming v Belgii není prázdnou skořápkou, ale je běžnou společenskou praxí. Cílem ministerstva pro rovné příležitosti je aplikace principu rovných příležitostí (nejen z genderového hlediska, ale i z hlediska věku, rasy a etnicity, ...) do všech oblastí společenského života, do všech vládních rozhodnutí a do praxe všech ostatních ministerstev. Zasluhou působení ministerstva pro rovné příležitosti se také podařilo prosadit kvótní systém pro zastoupení žen a mužů na kandidátkách do evropských, federálních a místních voleb. Mezi hlavní neúspěchy Kathleen Van Breemt považuje přetrvávající rozdíly v platech mužů a žen a stále přítomné genderové stereotypy na trhu práce, které komplikují kariérní postup ženám a brání mužům převzít větší zodpovědnost v péči o děti a domácnost.

Druhý den konference zahájila svým vystoupením Prof. dr. Philomena Essed z Antioch University, která ve svém příspěvku upozornila na nutnost komplexního pohledu na problematiku sociálních nerovností. Jednotlivé aspekty sociálních nerovností spolu totiž velice úzce souvisí. Například gender je vždy vnímán v kontextu dalších charakteristik, jako je věk, rasa, sociální postavení a další (muž černé pleti je něco jiného než muž bílé pleti, žena-Evropanka pak představuje něco zcela jiného než žena-Asiatka atd.). Podle Philomeny Essed tedy není možné pracovat při analýze sociálních nerovností odděleně s rasou, etnicitou, genderem a věkem, ale je nutné brát v potaz všechny důležité sociální charakteristiky.

Po tomto plenárním vystoupení následovalo jednání v několika paralelních sekcích, které pokračovalo i třetí den konference. Jednotlivé sekce byly zaměřeny na mnoho rozličných témat – namátkou uvedme např. vzdělanostní trajektorie, sociální exkluze, občan-

humánnější přístup, naopak zdůrazňuje: „Po dvacet století existovala mužská moc a my ženy jsme ji dávno samy internalizovaly. Když jsou u moci ženy, pak jednají stejně jako muži“ (s. 87). Ona sama se ale významně zasloužila o to, že sexuální násilí – znásilnění, sexuální otroctví, vynucené těhotenství, násilná sterilizace či obchod se ženami bylo poprvé tribunálem pro válečné zločiny v bývalé Jugoslávii definováno jako zvláštní skutková podstata v mezinárodním trestním právu a následně zařazeno do Římského statusu Mezinárodního trestního soudu.

Další mírotvorkyní je Christiane Schwarz, která se účastnila mise *Peace Brigades International* v Kolumbii. Následuje portrét indické profesorky Krishny Ahooja-Patel, prezidentky antimilitaristické organizace Mezinárodní ženské ligy za mír a svobodu. Jednou z reprezentantek Evropy ve výběru jedenácti žen je Helen John z Velké Británie, místopředsedkyně organizace Campaign for Nuclear Disarmament a aktivistka, která bojuje blokádami proti americkému špiónážnímu zařízení na území Spojeného království. Dále je představena afghánská bojovnice za demokracii a mír Nooria Haqnegar, která v roce 1998 – ještě za vlády Talibánů – spoluzaložila v Afghánistánu tehdy ilegální Organizaci demokratických žen Afghánistánu. Na jejím životním příběhu je ukázána neutěšená situace afghánských žen před americkou válkou v Afghánistánu i po ní, jehož současný stav je důsledkem neustálého mocenského vměšování cizích skupin do vnitřních záležitostí země. Demokratické skupiny byly v Afghánistánu pronásledovány všemi mocenskými stranami, které se na území Afghánistánu během třicetiletých let válčení vystřídaly – sovětské okupanti, Talibáni, mudžahedínové i Severní aliance. Sama byla za sovětské okupace vězněná a posléze pod narůstajícím tlakem fundamentalistů donucena několikrát emigrovat. Zlepšení situace civilního obyvatelstva ale nepřinesl ani Američany vedený útok na Afghánistán. Sama Nooria se staví za myšlenku, že k pádu talibánského režimu nevedlo ani tak bombardování, jako spíše podplácení velitelů Talibánů. Z tohoto hle-

diska se bombardování civilního obyvatelstva nutně jeví jako neopodstatněné a zbytečné. V nové vládě bylo nicméně zřízeno Ministerstvo pro ženské záležitosti, kde je zaměstnaná i Nooria Haqnegar, kterému, ačkoli se zpočátku setkávalo spíše s negativními reakcemi, se na přelomu roku 2003 a 2004 podařilo prosadit článek v ústavě, který přiznává stejná práva mužům i ženám. Nicméně i přesto zůstává zajištění práv žen v Afghánistánu nenaplněným a prvořadým úkolem, neboť v řadě oblastí mají stále moc váleční lordi, často podporovaní americkou vládou, kteří uplatňují vůči ženám represivní sankce po vzoru Talibánů.

Konfliktní oblast Irák prezentuje bioložka Susan Ahmed, členka Irácké ženské ligy a bojovnice proti diktatuře Saddáma Husajna i proti americké okupaci. Irácká ženská liga, založená v roce 1952, byla v roce 1975 zakázána, na což doplatila i sestra Susan, která byla v roce 1980 zatčena a zmizela beze stopy, sama Susan byla nucena emigrovat. V rozhovoru s Ute Scheub vyzdvihuje Susan Ahmed zejména zásadní přehlížení politických alternativ k poslední válce v Iráku a poodkrývá pozadí mocenských zájmů na Blízkém východě, které vedly nejprve k podpoře a poté ke svržení Husajnova režimu. Kritizuje nezáměr západních velmocí o případy porušování lidských práv a vyzbrojování Husajnova režimu chemickými zbraněmi pocházejícími z amerických laboratoří. Ačkoli ale celý svůj život zasvětila boji proti diktatuře Saddáma Husajna a jeho strany Baath, kritizovala sankční režim Rady bezpečnosti OSN, který ve svých důsledcích znamenal především válku proti iráckému národu a program „Ropa za potraviny“ de facto umožnil Saddámovi Husajnovi dále perzekvovat odpůrce režimu, kteří k přidělu neměli přístup. Zásah spojeneckých vojsk v Iráku proto nemůže být jeho obyvateli vnímán jako osvobození. A i po pádu režimu je nadále ženská část obyvatelstva přehlížena a jejich práva jsou potlačována. V oblasti roste počet případů sexuálního násilí, které se stalo průvodním jevem přítomnosti okupačních vojsk. Ženské tělo se znovu stalo symbolem porážení nepřítele. Oběti těchto násil-

ství v globalizovaném světě, sociální hnutí, rovné příležitosti a diverzita nebo rovnováha mezi prací a rodinou. V poslední zmiňované sekci vystoupil mj. i Walter Van Dongen z Výzkumného centra vlámské vlády, který přednesl velice zajímavý příspěvek týkající se rozdělení času mezi volnočasové aktivity, vzdělávání, placené zaměstnání, práci v domácnosti a péči o děti a jiné nesoběstačné členy rodiny v závislosti na věku respondentů. Vytvořené „mapy“ rozložení času mezi jednotlivé aktivity pak porovnával, přičemž ukazoval, jak se rozložení času mezi jednotlivé aktivity v průběhu života mění. Distribuce času mezi jednotlivé aktivity se proměňuje jinak u žen a jinak u mužů a genderové rozdíly jsou v tomto směru v různých evropských zemích odlišné. Největší genderové rozdíly jsou patrné v jihoevropských zemích (Itálie, Španělsko, Řecko), minimální rozdíly vykazují především skandinávské země.

Velké množství příspěvků na konferenci bylo také věnováno problematice rasy a etnicity. Zájem o tuto tematiku přitom patrně vychází z faktu, že Belgie je multikulturní země s velkou rasovou a etnickou pestrostí a že problém sociální exkluze, inkluze a koheze lidí s odlišnou etnickou příslušností je pro ni vysoce aktuální.

V sekcích věnovaných sociálním hnutím a rovnováze mezi pracovním a rodinným životem pak k často zmiňovaným tématům patřil výzkum tzv. LGB (což je zkratka pro označení lidí s neheterosexuální sexuální preferencí – „lesbian, gay, bisexual“), přičemž výjimkou nebyly ani příspěvky věnující se problematice transgenderu.

Konference Equal Is Not Enough byla příjemnou příležitostí k setkání mnoha evropských vědců a vědkyň, studentů i doktorandů zabývajících se nejrůznějšími aspekty sociálních nerovností, kteří zde měli možnost diskutovat o výsledcích své práce s kolegy z jiných zemí a kulturních prostředích. Širokým rozpětím probíraných témat pak tato konference také poskytla cenné informace o součas-

ných činů ale nenalezly pomoc ani u okupačních, ani u iráckých úřadů, naopak v islámsky patriarchálním Iráku byly považovány za „nečestné“, za což v mnoha případech zaplatily životem. Prioritními cíli v oblasti by proto podle Susan Ahmed mělo být obnovení veřejné bezpečnosti a ochrana ženských práv.

Poslední z představených jedenácti mírotvorkyň je Hildegard Goss-Mayr, dvojí kandidátka na Nobelovu cenu míru, která svůj život zasvětila školicím programům v nenásilném chování v různých oblastech světa.

Kniha *Mírotvorkyně* nabízí zajímavou koláž životních osudů společensky aktivních žen. Prostřednictvím těchto biografických výpovědí ale podává mnohem hlubší svědectví o současné celosvětové militarizaci a předkládá tak zá-

roveň přesvědčivé argumenty pro nutnost účinnější nadnárodní spolupráce vedené ve směru zásadnějšího vlivu na jednostranná rozhodnutí jednotlivých světových supervelmocí. Vedle této obecnější roviny ale také do popředí debaty o mírových řešeních konfliktů a udržení světového míru dostává také otázku rovnoprávného začlenění žen do společenských institucí a rozhodovacích struktur, která bytí byla zahrnuta mezi Rozvojové cíle milénia, stále zůstává jedním z otazníků, které visí nad budoucností lidstva. Ute Scheub představuje mírotvorkyně jako aktérky veřejného života, jejich nerovnoprávné zastoupení při mírových jednáních, v rozhodovacích orgánech na lokální, národní i nadnárodní rovině či v soudnictví vyznívá proto jako zcela neospravedlnitelné.

GLOBÁLNÍ NADVLÁDA NEBO SPRAVEDLIVĚJŠÍ SVĚT? / Zuzana Kubišová NOAM CHOMSKY. 2006. *HEGEMONIE NEBO PŘEŽITÍ. AMERICKÉ TAŽENÍ ZA GLOBÁLNÍ NADVLÁDOU*. PRAHA: MLADÁ FRONTA.

Mladá Fronta letos na jaře vydala překlad Chomského knihy z roku 2003 *Hegemony or Survival. America's Quest for Global Dominance – The American Empire Project*. Tato kniha je další z řady Chomského společensko-politických analýz, jež si kladou za cíl jednak analyzovat současný svět a jednak upozorňovat veřejnost na ty stránky americké politiky, které se příliš (nebo vůbec) neobjevují ve většině amerických a západních médií. V *Hegemonii nebo přežití* je autorovým záměrem ukázat aktuální stav současného globálního systému moci, ve kterém si Spojené státy chtějí zajistit globální nadvládu, chce čtenářkám a čtenářům pomoci pochopit, jak systém moci funguje a jaké doktríny ho reprezentují. Pochopení soudobého systému by mělo čtenáře a čtenářky dovést k odpovědnému politickému jednání. V tomto smyslu se kniha obrací především k americkému publiku, protože jsou to hlavně občané a občanky Spojených států, kdo může

ovlivnit směr, kterým se bude ubírat politika jejich země, nicméně vzhledem k tomu, že nejen Američané a Američanky, ale i ostatní obyvatelky a obyvatelé Západu „disponují nebývalými výhodami a svobodou, což nám dává možnost podílet se na formování budoucnosti,“ (s. 13) jsou zde představovaná fakta a souvislosti apelem i na ně/nás.

Snaha USA o hegemonii

Hegemonie nebo přežití je rozdělena do devíti kapitol, v nichž Chomsky poukazuje na různé aspekty současné americké snahy o globální nadvládu. Zájem o tuto problematiku je u Chomského motivován jednak jeho přesvědčením, že všichni lidé mají právo na důstojný a svobodný život, což je právo, které mnohým z nich současná politika USA a jejich spojenců odpírá, a jednak je motivován tím, že rizika spojená s úsilím o hegemonii jsou v dnešním kontextu vyšší než kdy

ných trendech evropského výzkumu nejen v oblasti rovných příležitostí a sociálních nerovností, ale i v mnoha dalších sociologických oborech a disciplínách.

SOCIÁLNÍ EXKLUZE, INKLUZE A SOCIÁLNÍ POLITIKA (ZPRÁVA Z KONFERENCE) /

Hana Víznerová, Marta Vohlídalová

Ve dnech 25. a 26. května 2006 se v nádherných, nově zrekonstruovaných prostorách Fakulty sociálních studií Masarykovy univerzity v Brně konala konference Sociální vyloučení a sociální politika. Vedle FSS MU a Institutu pro výzkum reprodukce a integrace společnosti působícího na této fakultě se na přípravě konference podílel i Výzkumný ústav práce a sociálních věcí v Praze, přičemž záštitu nad konferencí převzal tehdejší ministr práce a sociálních věcí Ing. Zdeněk Škromach a děkan FSS MU Prof. PhDr. Ladislav Rabušic. Ústředními tématy konference byly, jak již její název napovídá, sociální exkluze a politika sociálního začleňování ve vztahu k situaci v České republice a na Slovensku. Problematika však byla projednávána také v širším mezinárodním kontextu, ve vztahu k situaci v dalších zemích Evropské unie a k její sociální politice. Většinu prezentovaných příspěvků spojovala jednotná linie témat – příčiny, projevy a důsledky sociálního vyloučení a role Národních akčních plánů sociálního začleňování.

V odpoledních hodinách 25. května konferenci zahájil rektor Masarykovy univerzity Prof. PhDr. Petr Fiala, PhD. spolu s děkanem pořádající fakulty Prof. PhDr. Ladislavem Rabušicem, CSc. Ten ve své zahajovací řeči uvedl mimo jiné i problematiku měření sociální